

transect: archeologie, erfgoed, ruimte

Transect-rapport 1250

Lierop, Laan ten Boomen (ong.) Gemeente Someren (NB)

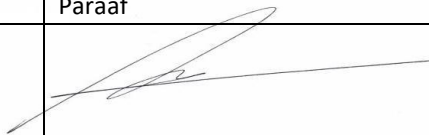
Een Inventariserend Veldonderzoek door middel van
Proefsleuven (IVO-P)

Colofon

Titel	Lierop, Laan ten Boomen (ong.). Gemeente Someren (NB). Een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P).
Rapportnummer	Transect-rapport 1250
Auteur	E. Mol
Versie	Definitief
Datum	26-06-2017
Projectnummer	16030003
Onderzoeksmelding	4039879100
Opdrachtgever	AROM Advisering RO en Milieu Oud Brandevoort 12 5706 NE Helmond
Uitvoerder	Transect b.v. Australiëlaan 5-a 3526 AB Utrecht
Bevoegde overheid	Gemeente Someren
Toetsing	Mw. R. Berkvens (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant)
Beheer documentatie	Transect b.v., Utrecht
Omslagafbeelding	Foto van het plangebied ten tijde van het onderzoek

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A. A. Kerkhoven Senior KNA-Archeoloog	26-06-2017	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Utrecht

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In april 2017 heeft Transect b.v., in opdracht van AROM Advisering, een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Laan ten Boomen (tussen nr. 13 en 17) te Lierop. De aanleiding voor het onderzoek is de ontwikkeling van een nieuwbouwwoning. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van ca. 1.030 m², waarvan ca. 100 m² bebouwd wordt. Het terrein was bij aanvang van het onderzoek in gebruik als braakliggend akkerland en grasland. Alleen de oprit van het perceel was verhard met asfalt.

Naar aanleiding van de resultaten van het vooronderzoek (Nales 2016) geldt in het plangebied een hoge verwachting op (nederzettings)resten uit de periode van het Neolithicum tot en met de IJzertijd. Op basis van deze verwachtingen heeft Nales een waarderend proefsleuvenonderzoek (IVO-P) geadviseerd. De gemeente Someren, geadviseerd door mevrouw Berkvens (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant), heeft hiermee ingestemd.

Conclusie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn geen behoudenswaardige archeologische vondsten en/of sporen aangetroffen. In het plangebied is geen sprake van een vindplaats. Wel zijn sporen aangetroffen die afkomstig zijn van landgebruik (t.b.v. landbouw). Het betreft onder andere een oud bouwlanddek. Dit dek wijst erop dat met name gedurende de Nieuwe tijd het plangebied langdurig heeft gefunctioneerd als landbouwgrond (waarschijnlijk vanaf de Late-Middeleeuwen). Daarnaast is een begraven akkerlaag in de top van het dekzand aangetroffen. Deze laag bevat (verploegd) aardewerk uit de (Vroege-)IJzertijd, dat duidt op menselijke activiteit in deze periode. Vanwege de afwezigheid van duidelijke sporen, tezamen met de secundaire context van de vondsten, kan de hoge archeologische verwachting op resten van nederzettingen uit het Neolithicum tot en met de IJzertijd echter niet bevestigd worden.

Selectieadvies

De archeologische potentie van het plangebied was naar aanleiding van de resultaten van het vooronderzoek hoog. Ook het archeologisch niveau leek met het veldonderzoek relatief goed intact. Desondanks is in het plangebied geen sprake van behoudenswaardige archeologische resten. Ons advies is dan ook om het terrein vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Wel wijzen wij op de wettelijke verplichting (Erfgoedwet) om archeologische resten die ondanks het onderzoek tijdens graafwerkzaamheden worden aangetroffen, te melden bij de bevoegde overheid, in deze de gemeente Someren.

Inhoud

1.	Aanleiding.....	6
2.	Resultaten vooronderzoek	8
3.	Gespecificeerde archeologische verwachting	10
4.	Aard, doel en onderzoeksvragen.....	11
5.	Onderzoeksmethodiek	12
6.	Resultaten veldonderzoek.....	13
7.	Beantwoording van de onderzoeksvragen.....	20
8.	Conclusies, waardestelling en selectieadvies	22
9.	Geraadpleegde bronnen	24
Bijlage 1.	Archeologische periode-indeling voor Nederland	25
Bijlage 2.	Archeologische verwachtingen- en waardenkaart.....	26
Bijlage 3.	Allesporenkaart	27
Bijlage 4.	Vlaktekeningen.....	28
Bijlage 5.	Sporen- en lagenlijst.....	31
Bijlage 6.	Vondstenlijst.....	32

1. Aanleiding

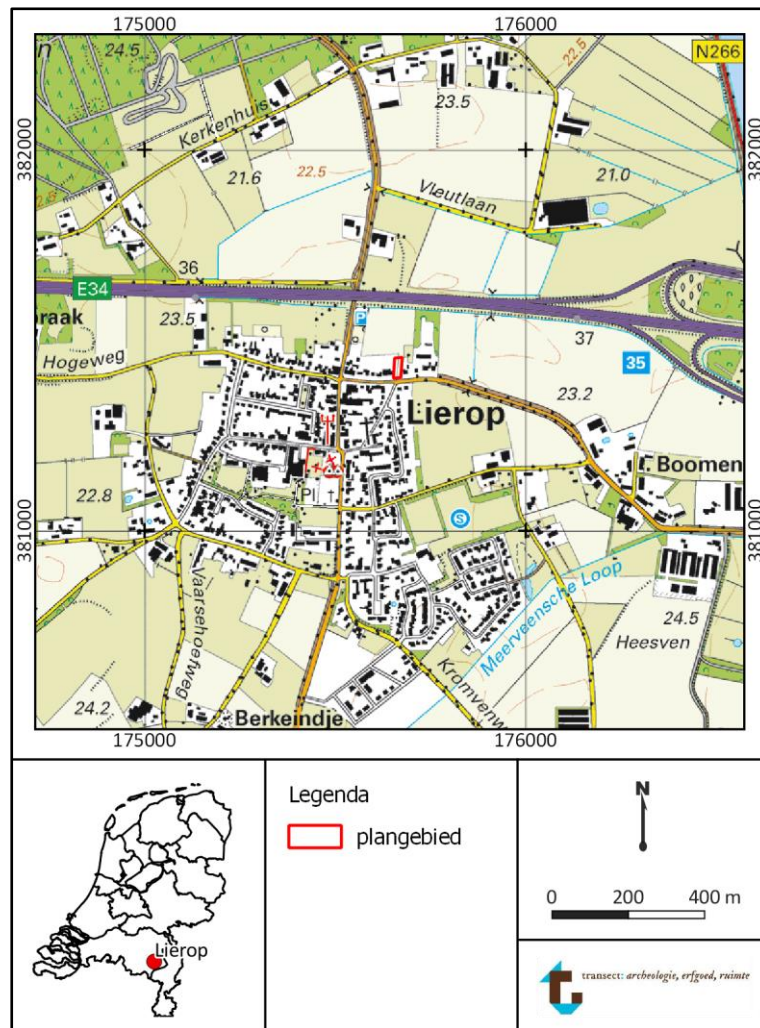
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Someren
Plaats	Lierop
Toponiem	Laan ten Boomen (ong.)
Kaartblad	51H
Centrumcoördinaat	175.664 / 381.427
Oppervlakte plangebied	ca. 1.030 m ²
Oppervlakte nieuwbouw	ca. 100 m ²
Huidig grondgebruik	Akkerland en grasland

In april 2017 heeft Transect b.v., in opdracht van AROM Advisering, een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Laan ten Boomen (tussen nr. 13 en 17) te Lierop (figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de ontwikkeling van een nieuwbouwwoning. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van ca. 1.030 m², waarvan ca. 100 m² bebouwd wordt. Het terrein was bij aanvang van het onderzoek in gebruik als braakliggend akkerland en grasland. Het grasland werd gebruikt als parkeer gelegenheid. De oprit naar het terrein is met asfalt verhard.

Voor het bouwplan is volgens het vigerende bestemmingsplan sprake van archeologische waarde, in welk kader ook archeologisch onderzoek is vereist. Deze eis vloeit voort uit de archeologische verwachtingen- en waardenkaart van de gemeente Someren (bijlage 2), waar het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachting ligt. Dit rapport beschrijft de resultaten van het proefsleuvenonderzoek en is uitgevoerd in het kader van het archeologisch onderzoeksproces. Hiermee wordt invulling gegeven aan de onderzoeksplicht.

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd (Nales 2016). Naar aanleiding van de resultaten van het vooronderzoek geldt in het plangebied een hoge verwachting op (nederzettings)resten uit de periode van het Neolithicum tot en met de IJzertijd. Op basis van deze verwachtingen heeft Transect (Nales 2016) een waarderend proefsleuvenonderzoek (IVO-P) geadviseerd. De gemeente Someren, geadviseerd door mevrouw Berkvens (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant), heeft hiermee ingestemd.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met het voor dit onderzoek opgestelde Programma van Eisen (PvE; Kerkhoven & Feenstra 2017) en de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0.

Figuur 1. Topografische kaart met de locatie van het plangebied.

2. Resultaten vooronderzoek

Voorafgaand aan dit proefsleuvenonderzoek is een archeologisch bureauonderzoek (BO) en een inventariserend veldonderzoek (IVO), karterende fase, uitgevoerd om de archeologische verwachting van het plangebied te specificeren. De belangrijkste resultaten van dit onderzoek worden in dit hoofdstuk besproken. Voor nadere informatie wordt verwezen naar Nales 2016.

Landschappelijke achtergronden

Het plangebied ligt landschappelijk gezien in het Zuid-Nederlandse dekzandlandschap in de Roerdalslenk, ook wel de Centrale Slenk genoemd. De Roerdalslenk is een laaggelegen zone die tijdens het Mioceen (ca. 23,0 tot 5,3 miljoen jaar geleden) is ontstaan door tektonische activiteit (Berendsen 2008).

De vroeg-pleistocene ondergrond in Lierop en omgeving bestaat vooral uit grindrijke afzettingen, die zijn afgezet door voorlopers van de Maas, de Rijn en lokale beken. Vanaf het midden van het Pleistoceen werd als gevolg van een zeer koud klimaat de slenk langzaam opgevuld met afzettingen die globaal worden onderverdeeld in Brabants leem, fluvioperiglaciale afzettingen (smeltwaterafzettingen) en eolische afzettingen (dekzand).

In het plangebied is voor wat betreft archeologie alleen het dekzand relevant. Dit is afgezet gedurende de koudste perioden van de laatste ijstijd, het Weichselien (circa 120.000 tot 10.000 jaar geleden). In deze perioden verstoof er zand vanuit de drooggevalen beddingen van beken en rivieren en het drooggelegen Noordzeebekken. Het zand werd als een metersdik pakket in de slenk ingevangen.

Vanaf het begin van het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden) trad een sterke klimaatsverandering op. De gemiddelde jaartemperaturen stegen en het werd vochtiger waardoor vegetatiegroei kon toenemen. Hierdoor werd de zandverstuiving aan banden gelegd en trad in de top van het dekzand bodemvorming op, resulterend in podzolering.

Geomorfologie, bodem

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in de bebouwde kom. Uit de omgeving kan echter worden afgeleid dat het plangebied hoogstwaarschijnlijk op de een jonge dekzandrug gelegen is, waarbij het dekzand minimaal 2,0 m dik is. Het plangebied bevindt zich hiermee op de relatief hoger gelegen delen in het landschap, vanwege de ligging van de dekzandrug (ahn.nl).

Volgens de bodemkaart ligt het plangebied in bebouwd gebied. In de directe omgeving van het plangebied komen hoge zwarte enkeerdgronden voor. Uit het booronderzoek is gebleken dat een dergelijke enkeerdgrond ook aanwezig is binnen het plangebied: er is tot een diepte van ca. 50 tot 70 cm -Mv een (oud) bouwlanddek aangetroffen.

Onder dit humeuze dek is een begraven oude akkerlaag aanwezig, dat zich in de top van het dekzand heeft ontwikkeld. In deze oude akkerlaag zijn archeologische indicatoren aangetroffen, waarvan een deel mogelijk op de aanwezigheid van een nederzetting in het plangebied kan wijzen.

Archeologische waarden

Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status en is tevens niet opgenomen op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). In Archis staan binnen het plangebied geen archeologische waarnemingen of vondstmeldingen geregistreerd.

Nales (2016) beschrijft dat in de omgeving van het plangebied wel enkele waarnemingen bekend zijn. Deze dateren voornamelijk uit de periode vanaf de IJzertijd tot in de Romeinse tijd.

De meest nabij gelegen en relevante waarnemingen zijn:

- Op een afstand van circa 100-150 m ten noordwesten van het plangebied zijn een gebouwplattegrond uit de IJzertijd en de resten van een romeinse hutkom (derde eeuw na Christus) bekend (Archis waarnemingsnummer 31.958).
- Nabij de bovengenoemde vindplaats zijn ook resten van een voormalige schuur uit de IJzertijd of Romeinse tijd aangetroffen (Archis waarnemingsnummer 21.633).
- Op een afstand van 450 m ten noordwesten van het plangebied is een fragment bewerkt vuursteen gevonden, vermoedelijk uit het Neolithicum (Archis waarnemingsnummer 52.148).

Historische achtergronden

Op basis van historisch kaartmateriaal is vastgesteld dat het plangebied in het agrarisch buitengebied ten noordoosten van Lierop gelegen. Het plangebied bevindt zich daarmee ter hoogte van oude essen (een landbouwcomplex). Het terrein was vanaf in ieder geval het begin van de negentiende eeuw tot en met het heden in gebruik als akker. Aan weerszijden van het plangebied zijn in de jaren '40 en '50 van de vorige eeuw wel huizen gebouwd (bron: bagviewer.kadaster.nl).

3. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Hoog
Periode	Neolithicum t/m IJzertijd
Complextypen	Nederzettingen
Stratigrafische positie	Onder een begraven oude akkerlaag, in de top van het dekzand

Op basis van het bureau- en booronderzoek heeft het plangebied een hoge verwachting op nederzettingsresten uit de late prehistorie (Neolithicum tot en met de IJzertijd). Voor wat betreft het complextype 'nederzettingen' bestaan resten voor een belangrijk deel uit grondsporen, die onder het oud bouwlanddek bewaard kunnen zijn gebleven. Het plangebied heeft verder een lage verwachting op vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum alsmede voor (nederzettings)resten uit de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd.

Het archeologisch (sporen)niveau wordt in de top van het dekzand verwacht, direct onder de begraven oude akkerlaag, die zich op een diepte van circa 50 tot 70 cm -Mv bevindt. Vondsten kunnen zich al in de basis van het oud bouwlanddek manifesteren.

4. Aard, doel en onderzoeksvragen

Het doel van het proefsleuvenonderzoek is het toetsen van de archeologische verwachting en het waarden van mogelijk aanwezige archeologische vondsten, sporen en structuren. Hiervoor wordt de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van eventuele archeologische waarden vastgesteld (gaafheid, conservering, informatiewaarde, zeldzaamheid en ensemblewaarde). Op basis hiervan kan het bevoegd gezag een besluit nemen over de noodzaak van vervolmaatregelen.

Het onderzoek moet volgens het Programma van Eisen (Kerkhoven & Feenstra 2017) antwoord geven op de volgende vragen:

1. Wat is de aard van de onderscheiden bodemniveaus in het plangebied? Is sprake van een antropogeen ophogingsdek dan wel plaggendek? Beschrijf deze.
2. Wat is de aard van de onderscheiden archeologische waarden (complextypen, sporen, structuren, vondsten)?
3. Wat is de stratigrafische en ruimtelijke positie en spreiding van de archeologische waarden (diepteligging, begrenzing, omvang)? Wat is de relatie met de omliggende historische/archeologische waarden? Is (een deel van) het vondstmateriaal opgenomen in de onderzijde van het akkerdek?
4. Wat is de datering van de archeologische waarden op basis van (chrono-)stratigrafie en typochronologie (inclusief bouwhistorie)? En in hoeverre is er sprake van (dis-)continuïteit in gebruik/bewoning?
5. Welke categorieën van vondstmateriaal zijn aanwezig en in welke mate (ook in relatie tot elkaar)? Wat zegt de aard en mate van voorkomen van het vondstmateriaal over het gebruik van het plangebied in het verleden?
6. Welke depositionele processen hebben tot de archeologische waarden geleid?
7. Welke (post-)depositionele processen zijn te onderscheiden en in hoeverre hebben deze invloed gehad op de bewoningsgeschiedenis en vondstcontexten?
8. Wat is de fysieke kwaliteit van de aangetroffen archeologische waarden (gaafheid en conserveringsgraad)?
9. Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?
10. Kan op basis van de resultaten een advies geformuleerd worden t.a.v. het vervolg in de archeologische monumentencyclus (vrijgeven/behoud *in situ*/opgraven). Zo ja, hoe luidt deze?
11. Bij afwezigheid van een vindplaats, hoe valt dat te verklaren (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?

5. Onderzoeksmethodiek

In het plangebied zijn drie proefsleuven aangelegd. Twee sleuven zijn ca. 10 x 4 m. De derde sleuf is ca. 5 x 4 m.

De werkputten zijn met een graafmachine met 'gladde' bak uitgegraven, onder begeleiding van KNA archeoloog MA E. (Ewan) Mol en archeoloog MA N. (Nynke) de Vries. Tijdens het machinaal verdiepen zijn de vlakken en putwanden geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische (cultuur)lagen, sporen en vondsten. Hierbij is gebruik gemaakt van een metaaldetector. Vondstmateriaal is per spoor en/of per laag verzameld. Vlakvondsten zijn in vakken van 4 x 5 m verzameld. Het vlak is gefotografeerd, beschreven in een database en digitaal ingemeten met een dGPS.

Het vlak is hierbij aangelegd in de onverstoorde pleistocene zand (C-horizont), direct onder het hierop liggende oude bouwlanddek en de (oudere) begraven akkerlaag. Dit is gemiddeld 22,80 meter +NAP (ca. 0,8 tot 1,2 m -Mv).

Naast de proefsleuven is, op instructie van mevrouw Berkvens (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant), een aanvullende sleuf aan de westelijke zijde van werkput 1 gegraven (ca. 10 x 2,5 m). Een bredere sleuf was niet mogelijk, vanwege een strook asfalt dat nog in gebruik is door de burens (en als vluchtroute dient). Het doel hiervan was om een aanwezige paalspoor in de eerste proefsleuf nader te onderzoeken. Wellicht dat het spoor tot een structuur behoort (zie 'sporen en structuren').

In totaal zijn er, verspreid over het plangebied, vijf profielopnames gedocumenteerd om inzicht te krijgen in de landschapsgenese en (post-)depositionele processen. In werkput 1 en 2 zijn er twee profielopnames gedocumenteerd, in werkput 3 is er één kolom gedocumenteerd. De definitieve contouren van de werkputten zijn te zien in bijlage 3 en 4, respectievelijk de allesporenkaart en vlaktekeningen per werkput, inclusief hoogtematen en locaties van de profielopnames (pinnen).

6. Resultaten veldonderzoek

Lithologie

Het profiel van de sleuven is ter controle tussentijds afgestoken om de bovengrens van de natuurlijke ondergrond in de gaten te houden. Na de aanleg en documentatie van het horizontale vlak zijn in totaal vijf profielkolommen afgestoken en gedocumenteerd om de bodemopbouw te documenteren.

In het plangebied is de bodemopbouw relatief eenduidig (figuur 2):

- Aan de top is een recent geroerde bouwvoor c.q. akkerlaag aanwezig (S.1000). Het betreft een donker bruingrijs matig humeus zandpakket dat recent materiaal bevat (o.a. aluminium folie, baksteenfragmentjes). De laag is ca. 30 cm dik in het zuiden van het plangebied en neemt tot ca. 60 cm in dikte toe richting het noorden.
- Onder de recente bouwvoor/akkerlaag is een bruingrijs humeus zandpakket aanwezig (S.2000) dat houtskoolspikkels bevat en soms licht gevlekt is. Dit oude bouwlanddek is ca. 30 tot 60 cm dik. Het oud bouwlanddek is het resultaat van het herhaald opbrengen van een humeus mengsel op het land (heide- of grasplaggen, gemengd met stalmest). Dit werd gedaan om de vruchtbaarheid en geohydrologische eigenschappen van de zandgronden te verbeteren.
- Aan de basis van het bodemprofiel bevindt zich geel zwak siltig dekzand (S.3000), dat matig fijn en goed gesorteerd is.
- In de top van het dekzand is een verploegde laag aanwezig dat geelgroen tot grijs van kleur en enigszins gevlekt is (S.2500). Nales (2016) heeft deze laag reeds in het vooronderzoek aangeboord en als begraven akkerlaag geïnterpreteerd. Het proefsleuvenonderzoek lijkt deze interpretatie te bevestigen. Verspreidt over het plangebied zijn in deze laag fragmenten handgevormde aardewerk uit de IJzertijd aangetroffen (zie paragraaf 'vondsten'). De top van deze laag bevindt zich op ca. 23,00 m +NAP, ca. 50 tot 100 cm -Mv.

Van een podzolbodem is in het plangebied geen sprake. Dit, tezamen met de aanwezigheid van de begraven akkerlaag, wijst erop dat mogelijke sporen in het plangebied afgetopt en/of verdwenen zijn.

Figuur 2. Representatief profielkolom voor het plangebied (werkput 2, profielkolom 4).

Sporen en structuren

Tijdens het veldwerk zijn vijf spoornummers uitgedeeld. Een allesporenkaart, de gedetailleerde vlaktekeningen per werkput en de sporenlijst zijn te vinden in bijlage 3 t/m 5.

Twee van deze sporen zijn, vanwege de vorm en kleur, potentiële paalsporen: het betreft spoor 2 in werkput 1 (figuur 3) en spoor 3 in werkput 2 (figuur 4). De ondiepe sporen (respectievelijk 6 en 12 cm) zijn lichtgrijs gekleurd, waarbij de spoorcontour relatief diffuus te noemen is (figuur 5 en 6). Het is dan ook niet volledig uit te sluiten dat de sporen toch natuurlijk van aard zijn. Ten behoeve van spoor 2 is werkput 1 uitgebreid, dit om te toetsen of met het spoor een mogelijke structuur was aangesneden. Dit lijkt niet het geval. De uitbreiding van de werkput heeft geen nieuwe sporen opgeleverd.

Naast de vermeende paalsporen zijn drie andere sporen in het vlak aangekrast (spoor 1, 4 en 5). Nader onderzoek (i.e. het couperen) van de sporen heeft uitgewezen dat deze sporen andere fenomenen betreffen. Spoor 1 is een vlek afkomstig van de bovenliggende laag S.2500. De andere sporen zijn ondiep, onregelmatig en diffuus, vermoedelijk het resultaat van vegetatie, zoals bijvoorbeeld een oude boomlocatie (figuur 7).

Werkput 3 en de westelijke uitbreiding van werkput 1 zijn verder leeg en bevatten geen archeologische sporen (figuur 8 en 9).

Figuur 3. Overzichtsfoto van werkput 1, vlak 1.

Figuur 4. Detail vlakfoto werkput 2, vlak 1.

Figuur 5. Coupefoto van spoor 2, mogelijk paalspoor (opnamerichting: west).

Figuur 6. Dwarsdoorsnede van spoor 3, mogelijk paalspoor (opnamerichting: zuid).

Figuur 7. Dwarsdoorsnede van spoor 4, een natuurlijk spoor.

Figuur 8. Overzichtsfoto van (lege) werkput 3.

Figuur 9. Overzichtsfoto van (de westelijke) uitbreiding van werkput 1. De (donkere) vlekken aan de linkerkant van de foto zijn het resultaat van de overlappende, naastgelegen proefsleuf.

Vondsten

Tijdens het onderzoek zijn twaalf vondsten gedaan, verspreid over zeven vondstnummers (bijlage 6).

Alle vondsten zijn aangetroffen in een geroerde laag, feitelijk een secundaire context. De vondsten zijn aangetroffen in de bouwvoor (S.1000), het bouwlanddek (S.2000), ofwel de begraven akkerlaag (S.2500).

De eerste twee genoemde contexten bevatten vondsten daterend uit de Nieuwe tijd, waaronder een loden musketkogel, roodbakkerd aardewerk (met loodglazuur c.q. gele sliblaag) en enkele fragmenten (sub)recent bouwmetaaliaal (te weten hardgebakken bakstenen uit de Late-Nieuwe tijd c.q. Recente tijd) (zie figuur 10). Het toont aan dat, los van de recente bouwvoor, het (oude) bouwlanddek hoogstwaarschijnlijk tot in de Late-Nieuwe tijd is bewerkt ten behoeve van landbouw.

Noemenswaardig is dat in het plangebied ook ouder metaaliaal is aangetroffen (zie bijv. figuur 11). Het betreft fragmenten aardewerk die, verspreidt over het plangebied, gevonden zijn in de (geroerde) top van het dekzand (C-horizont; S.2500). Het betreft ogenschijnlijk verploegd metaaliaal met afgeronde breuken, dat de interpretatie als begraven akkerlaag ondersteunt. De scherven zijn allen handgevormd en gemagerd met potgruis. Twee scherven zijn daarnaast ook gemagerd met matig fijn tot matig grof zand. Op basis hiervan dateren de scherven vermoedelijk uit de Vroege-IJzertijd (ca. 250-19 v.Chr.; Van den Broeke 2012, 127). De scherven bevatten verder geen diagnostische kenmerken en/of versieringen die wijzen op een bepaalde vorm en/of type. Een nauwkeurigere datering is hierdoor niet mogelijk.

Figuur 10. De vondsten van vondstnummer 1 (spoor 1000); naast fragmenten roodbakkerd aardewerk zijn kleine brokken baksteen aanwezig.

Figuur 11. De scherf handgevormd aardewerk van vondstnummer 3 (spoor 2500).

7. Beantwoording van de onderzoeksvragen

1. *Wat is de aard van de onderscheiden bodemniveaus in het plangebied? Is sprake van een antropogeen ophogingsdek dan wel plaggendeek? Beschrijf deze.*

In het plangebied is sprake van een (oud) bouwlanddek dat een antropogeen ophogingsdek betreft. De top hiervan is opgenomen in de huidige bouwvoor. Het dek lijkt op basis van het vondstmateriaal tot in de Nieuwe tijd te zijn bewerkt ten behoeve van landbouw. Direct onder het bouwlanddek bevindt zich het pleistocene dekzand, de C-horizont. De top van het dekzand is in het verleden geroerd, waarschijnlijk verploegd. Dit is geïnterpreteerd als akkerlaag.

2. *Wat is de aard van de onderscheiden archeologische waarden (complextypen, sporen, structuren, vondsten)?*

In het plangebied zijn twee mogelijke paalsporen aangetroffen. De sporen liggen solitair, waardoor deze niet te koppelen zijn aan een structuur. Van een nederzittingscomplex is dan ook geen sprake. De overige sporen zijn natuurlijk, of betreffen vlekken van de bovenliggende begraven akkerlaag. De begraven akkerlaag *an sich* kan ook als 'spoor' worden gezien, temeer omdat deze laag aardewerkscherven bevat die hoogstwaarschijnlijk uit de (Vroege-)IJertijd dateren. Dit past binnen het complex 'landgebruik'.

3. *Wat is de stratigrafische en ruimtelijke positie en spreiding van de archeologische waarden (diepteligging, begrenzing, omvang)? Wat is de relatie met de omliggende historische/archeologische waarden? Is (een deel van) het vondstmateriaal opgenomen in de onderzijde van het akkerdek?*

De begraven akkerlaag bevindt zich op circa 23,00 m +NAP (ca. 50 tot 100 cm –Mv). De sporen en vondsten zijn verspreid over het gehele plangebied aangetroffen. Gezien de beperkte omvang van de aangetroffen zaken, kunnen hier echter geen conclusies worden getrokken (bijvoorbeeld een begrenzing). Wel wijzen de aardewerkvondsten uit de begraven akkerlaag erop dat in de nabije omgeving mogelijk een nederzetting uit de IJertijd aanwezig is (geweest).

Hoewel het niet direct bewezen kan worden is een relatie met omliggende aangetroffen archeologische waarden denkbaar. Zo bleek uit het bureauonderzoek (Nales 2016) dat in het verleden op diverse plaatsen in en om Lierop aanwijzingen voor nederzettingen uit de IJertijd (en Romeinse tijd) zijn gevonden.

4. *Wat is de datering van de archeologische waarden op basis van (chrono-)stratigrafie en typochronologie (inclusief bouwhistorie)? En in hoeverre is er sprake van (dis-)continuïteit in gebruik/bewoning?*

Op basis van het aangetroffen vondstmateriaal kan aangenomen worden dat de begraven akkerlaag wijst op menselijke activiteit in de IJertijd. Pas met de komst van het bouwlanddek, dat normaliter een oorsprong heeft in de (Late-)Middeleeuwen vind er opnieuw zichtbare (landbouw)activiteit plaats. Het plangebied heeft waarschijnlijk sindsdien als akkerland gediend, getuige ook het historisch kaartmateriaal dat tijdens het bureauonderzoek is geraadpleegd.

5. *Welke categorieën van vondstmateriaal zijn aanwezig en in welke mate (ook in relatie tot elkaar)? Wat zegt de aard en mate van voorkomen van het vondstmateriaal over het gebruik van het plangebied in het verleden?*

Vondstmateriaal bestaat hoofdzakelijk uit keramiek, dat te subcategoriseren is in aardewerk en bouwmetaal. Alle vondsten zijn aangetroffen in een geroerde laag (secundaire context). De vondsten zijn aangetroffen in de bouwvoor (S.1000), het bouwlanddek (S.2000), ofwel de begraven akkerlaag (S.2500). Het betreft verploegd materiaal (afgeronde hoeken, versleten glazuur), dat goed past in de context (complex 'landgebruik').

6. *Welke depositionele processen hebben tot de archeologische waarden geleid?*
Het gebruik van het plangebied als akker heeft tot het mogelijk (begraven) akkerniveau uit de IJzertijd geleid. Ook het oude bouwlanddek is het resultaat van langdurige akkerbouw gedurende de (Late)-Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd.
7. *Welke (post-)depositionele processen zijn te onderscheiden en in hoeverre hebben deze invloed gehad op de bewoningsgeschiedenis en vondstcontexten?*
Het is goed mogelijk dat de grondwerkzaamheden met betrekking tot de (begraven) akkerlaag gezorgd heeft voor het verdwijnen van (oudere) grondsporen.
8. *Wat is de fysieke kwaliteit van de aangetroffen archeologische waarden (gaafheid en conserveringsgraad)?*
Er zijn behalve het mogelijk begraven akkerniveau nauwelijks archeologische waarden aangetroffen. Er zijn twee potentiële paalsporen aangetroffen die relatief diffuus en ondiep zijn. De fysieke kwaliteit is daarmee laag te noemen. Het vondstmateriaal is daarnaast ook van relatief slechte kwaliteit. De vondsten zijn immers verploegd, getuige de context en de afgeronde breukvlakken, alsmede het versleten glazuur.
9. *Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?*
De resultaten van het vooronderzoek kunnen grotendeels bevestigd worden. De bodemopbouw is exact zoals Nales met behulp van de boringen had omschreven, inclusief de begraven akkerlaag dat prehistorisch handgevormd aardewerk bevat. Ware het niet dat de hoge verwachting op het aantreffen van nederzettingsresten niet is bevestigd.
10. *Kan op basis van de resultaten een advies geformuleerd worden t.a.v. het vervolg in de archeologische monumentencyclus (vrijgeven/behoud in situ/opgraven). Zo ja, hoe luidt deze?*
Op basis van de aangetroffen zaken wordt het plangebied als voldoende onderzocht beschouwt. Er zijn met het waarderende proefsleuvenonderzoek geen behoudenswaardige zaken aangetroffen. Ons advies is dan ook om het terrein vrij te geven voor verdere ontwikkeling.
11. *Bij afwezigheid van een vindplaats, hoe valt dat te verklaren (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?*
Gekeken is naar het Actueel Hoogtebestand en de locatie ten opzichte van potentiële watervoorzieningen (natte zones in het landschap). Er kan echter geen duidelijke verklaring voor de afwezigheid van een (behoudenswaardige) vindplaats worden gegeven. Mogelijk hebben de landbouwactiviteiten (ploegwerkzaamheden) voor het verdwijnen van sporen gezorgd. Ook kan de geringe oppervlakte van het plangebied als reden worden aangedragen.

8. Conclusies, waardestelling en selectieadvies

Conclusie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn geen behoudenswaardige archeologische vondsten en/of sporen aangetroffen. In het plangebied is geen sprake van een vindplaats. Wel zijn sporen aangetroffen die afkomstig zijn van landgebruik (t.b.v. landbouw). Het betreft onder andere een oud bouwlanddek. Dit dek wijst erop dat met name gedurende de Nieuwe tijd het plangebied langdurig heeft gefunctioneerd als landbouwgrond (waarschijnlijk vanaf de Late-Middeleeuwen). Ook is een begraven akkerlaag in de top van het dekzand aangetroffen. Deze laag bevat (verploegd) aardewerk uit de (Vroege-)IJzertijd, dat duidt op menselijke activiteit in deze periode. Vanwege de afwezigheid van duidelijke sporen, tezamen met de secundaire context van de vondsten kan de hoge archeologische verwachting op resten van nederzettingen uit het Neolithicum tot en met de IJzertijd echter niet bevestigd worden.

Waardestelling

De waardestelling zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0) gebeurt op drie niveaus: belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit (zie tabel 1). De eerste is niet van toepassing, omdat de vindplaats niet bovengronds zichtbaar is. Alleen de laatste twee niveaus zijn op dit onderzoek van toepassing. De fysieke kwaliteit is gebaseerd op de conservering en gaafheid van de aangetroffen archeologische vondsten en sporen. De conservering geeft aan in hoeverre de resten behouden zijn, de gaafheid in hoeverre een eventuele vindplaats nog compleet is. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit.

Een vindplaats wordt op basis van fysieke kwaliteit als in principe behoudenswaardig aangemerkt, indien de criteria gaafheid en conservering samen bovengemiddeld scoren (vijf of zes punten). De beoordeling hierop is gerelateerd aan de archeoregio. Bij een middelmatige tot lage score (vier punten of minder), wordt naar de inhoudelijke kwaliteitscriteria gekeken om te bepalen of een vindplaats toch behoudenswaardig is. Indien te verwachten is dat op één van de inhoudelijke kenmerken 'hoog' wordt gescoord, wordt de vindplaats ook in principe behoudenswaardig geacht.

Bij de waardering met betrekking tot de inhoudelijke kwaliteit, gaat het om de zeldzaamheidswaarde, de informatiewaarde, ensemblewaarde (of contextwaarde) en representativiteit van een archeologisch complex. Daarbij kunnen ook hier drie punten voor een hoge, twee punten voor een middelhoge en één punt voor een lage beoordeling worden gescoord. Bij een beoordeling van in totaal zeven of meer punten voor de categorieën 'zeldzaamheid', 'informatiewaarde' en 'ensemblewaarde' kan een vindplaats als behoudenswaardig worden aangemerkt. Is dit niet het geval dan wordt nog gekeken of het criterium representativiteit van toepassing is, op basis waarvan toch nog sprake kan zijn van een behoudenswaardige vindplaats.

In het plangebied zijn twee potentiële paalsporen aangetroffen die vanwege hun uiterlijke kenmerken van relatief slechte kwaliteit zijn. De sporen zijn ondiep en de spoorcontouren diffuus. Daarnaast is het vondstmateriaal versleten te noemen, mogelijk het resultaat van langdurige akkerbouw. Het plangebied scoort daarom met betrekking tot de fysieke kwaliteit laag. Het plangebied is dan ook niet op basis van Fysieke kwaliteit behoudenswaardig.

Ook voor wat betreft de inhoudelijke kwaliteit scoort het plangebied laag. De aangetroffen sporen zijn te beperkt en leveren weinig tot geen toegevoegde informatie aan de reeds bestaande kennis.

Tabel 1. Waardestelling.

Waarden	Criteria	Scores		
		<i>hoog</i>	<i>midden</i>	<i>laag</i>
Beleving	<i>Schoonheid</i>	Wordt niet gescoord		
	<i>Herinneringswaarde</i>	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	<i>Gaafheid</i>			1
	<i>Conservering</i>			1
Inhoudelijke kwaliteit	<i>Zeldzaamheid</i>			1
	<i>Informatiewaarde</i>			1
	<i>Ensemblewaarde</i>			1
	<i>Representativiteit</i>			1

Selectieadvies

De archeologische potentie van het plangebied was naar aanleiding van de resultaten van het vooronderzoek hoog. Ook het archeologisch niveau leek met het veldonderzoek relatief goed intact. Desondanks is in het plangebied geen sprake van behoudenswaardige archeologische resten. Ons advies is dan ook om het terrein vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Wel wijzen wij op de wettelijke verplichting (Erfgoedwet) om archeologische resten die ondanks het onderzoek tijdens graafwerkzaamheden worden aangetroffen, te melden bij de bevoegde overheid, in deze de gemeente Someren.

9. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologische verwachtingen- en waardenkaart, Gemeente Someren (2015).
- Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant (CHW).

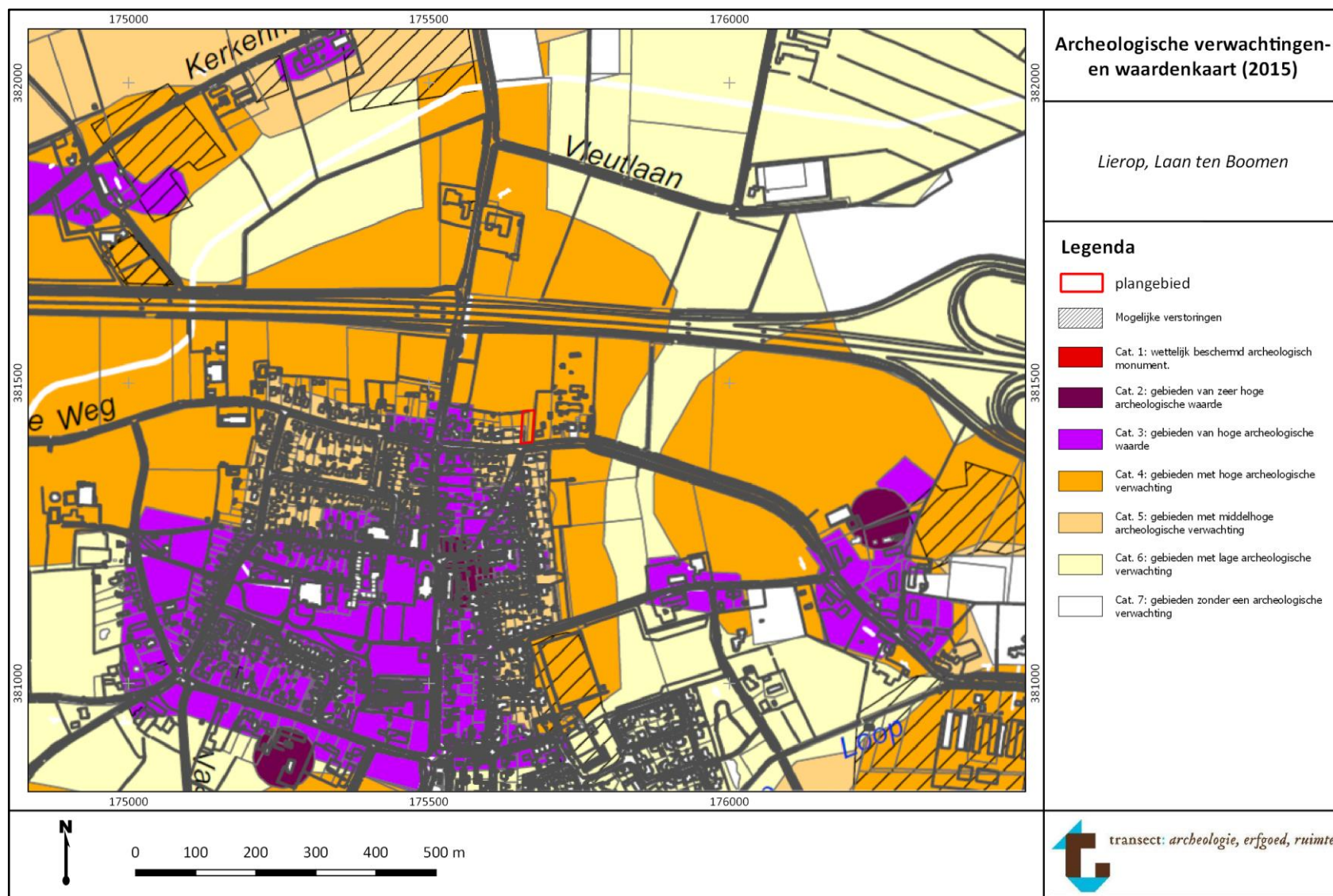
Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2008. *De Vorming van het land*, Assen (Fysische geografie van Nederland).
- Broeke, P. van den, 2012. *Het handgevormde aardewerk uit de IJzertijd en de Romeinse tijd van Oss-Ussen. Studies naar typochronologie, technologie en herkomst*, Leiden (Sidestone Press).
- Kerkhoven, A.A. & R.L. Feenstra, 2017. *Programma van Eisen. Lierop, Laan ten Boomen (ong.). Gemeente Someren (NB). Een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P)*, Utrecht (Transect-PvE).
- Nales, T., 2016. *Lierop, Laan ten Boomen (ong.). Gemeente Someren. Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, karterende fase*, Utrecht (Transect-rapport 864).

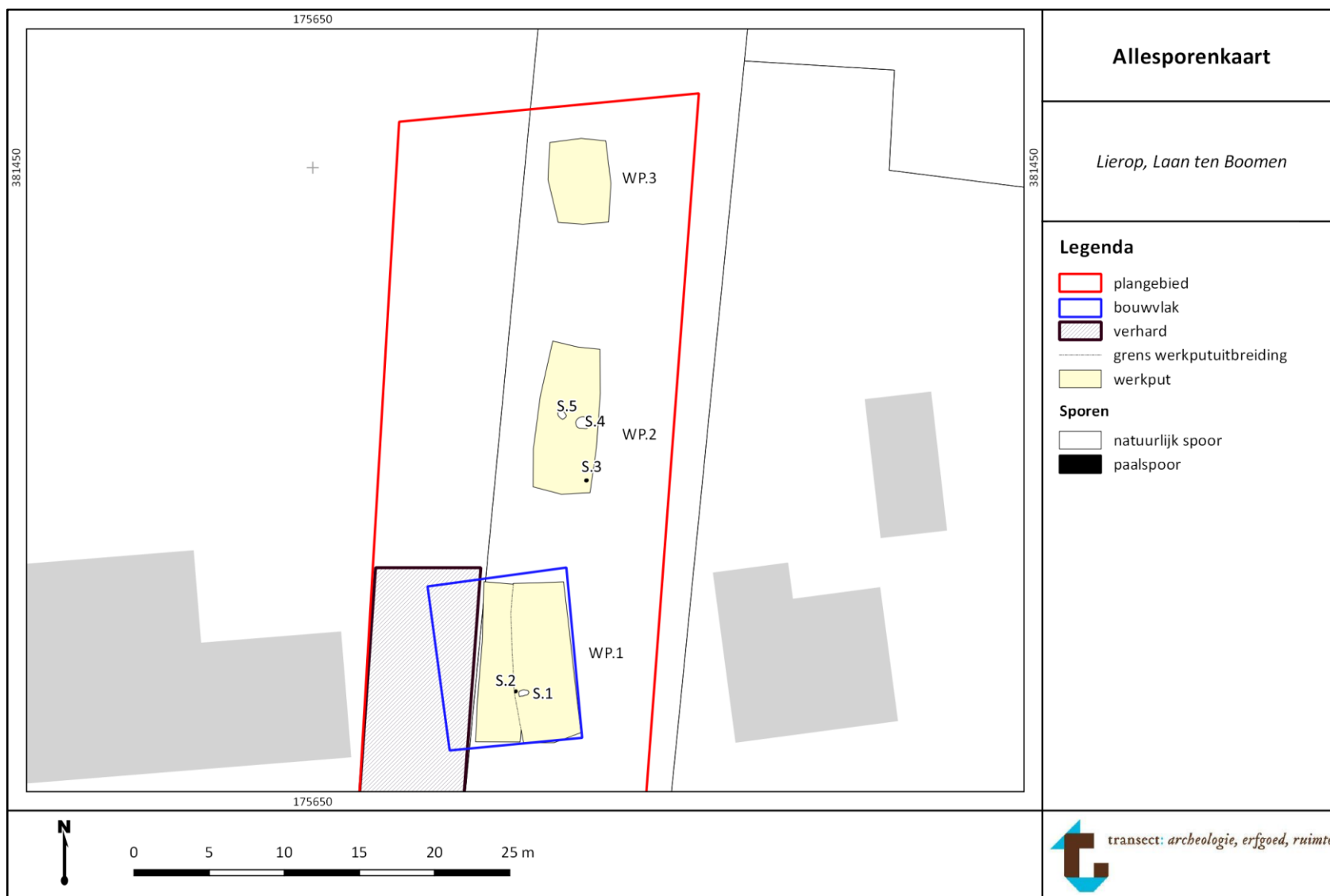
Bijlage 1. Archeologische periode-indeling voor Nederland

Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe Tijd	Late Nieuwe tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden Nieuwe tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege Nieuwe tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

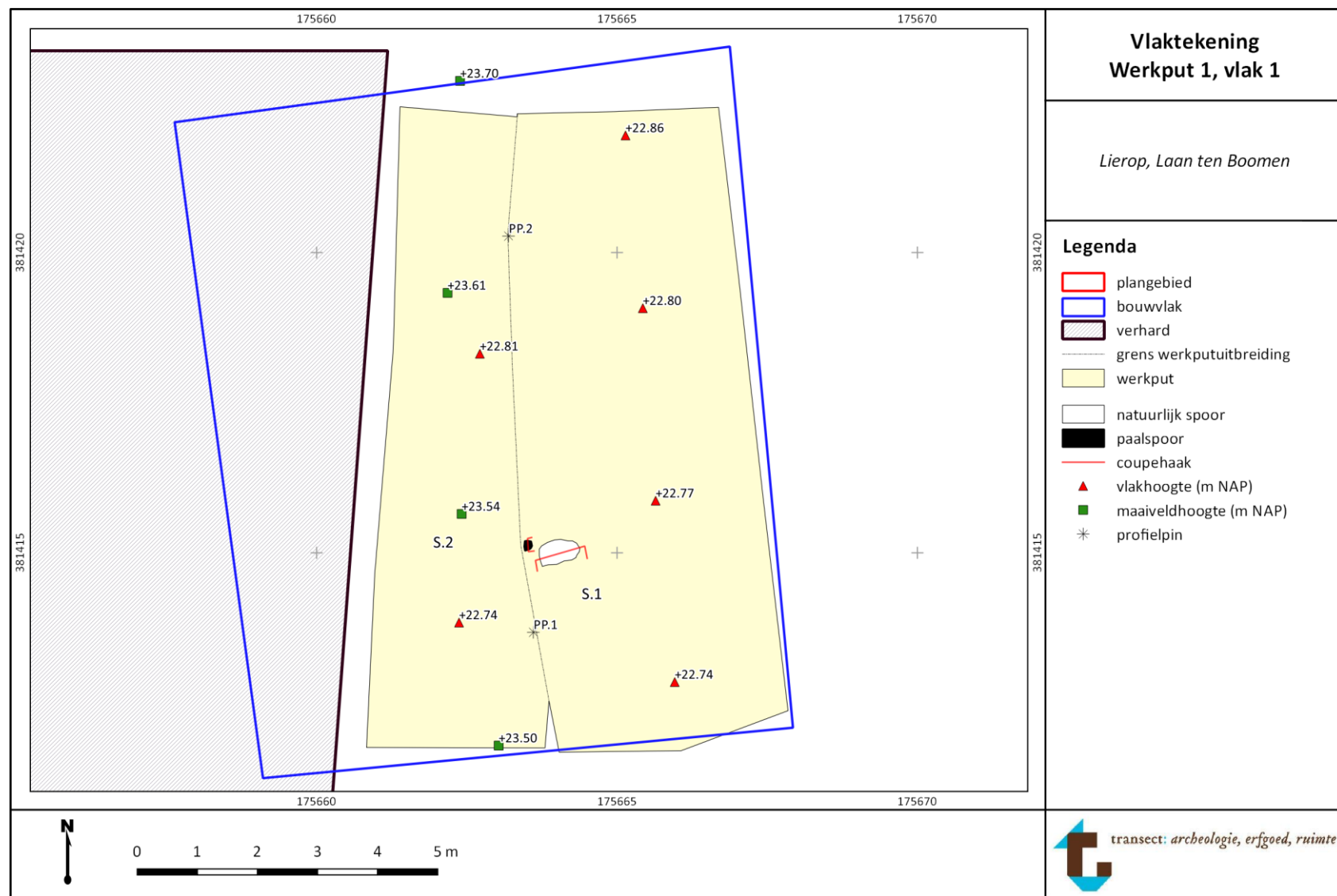
Bijlage 2. Archeologische verwachtingen- en waardenkaart

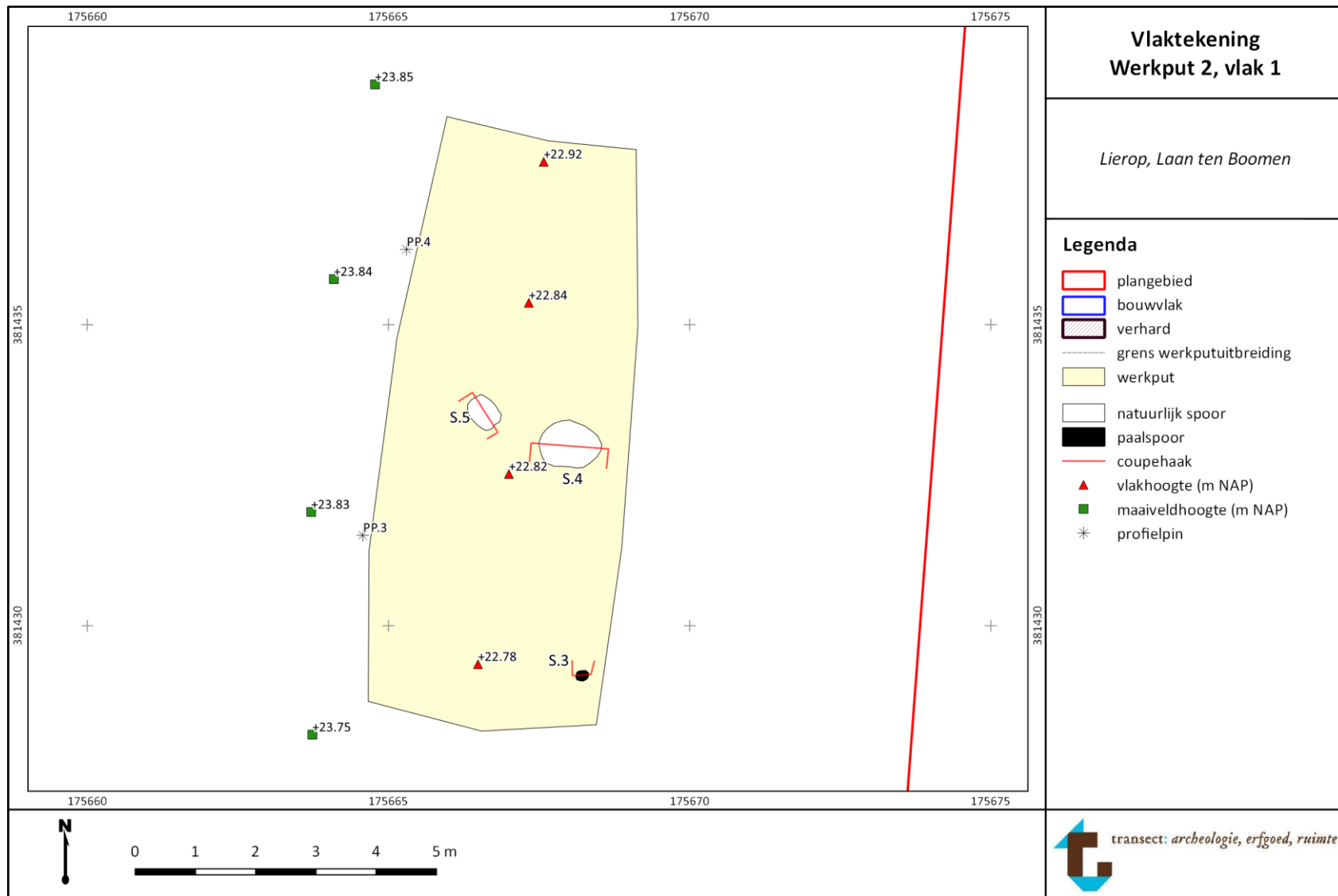

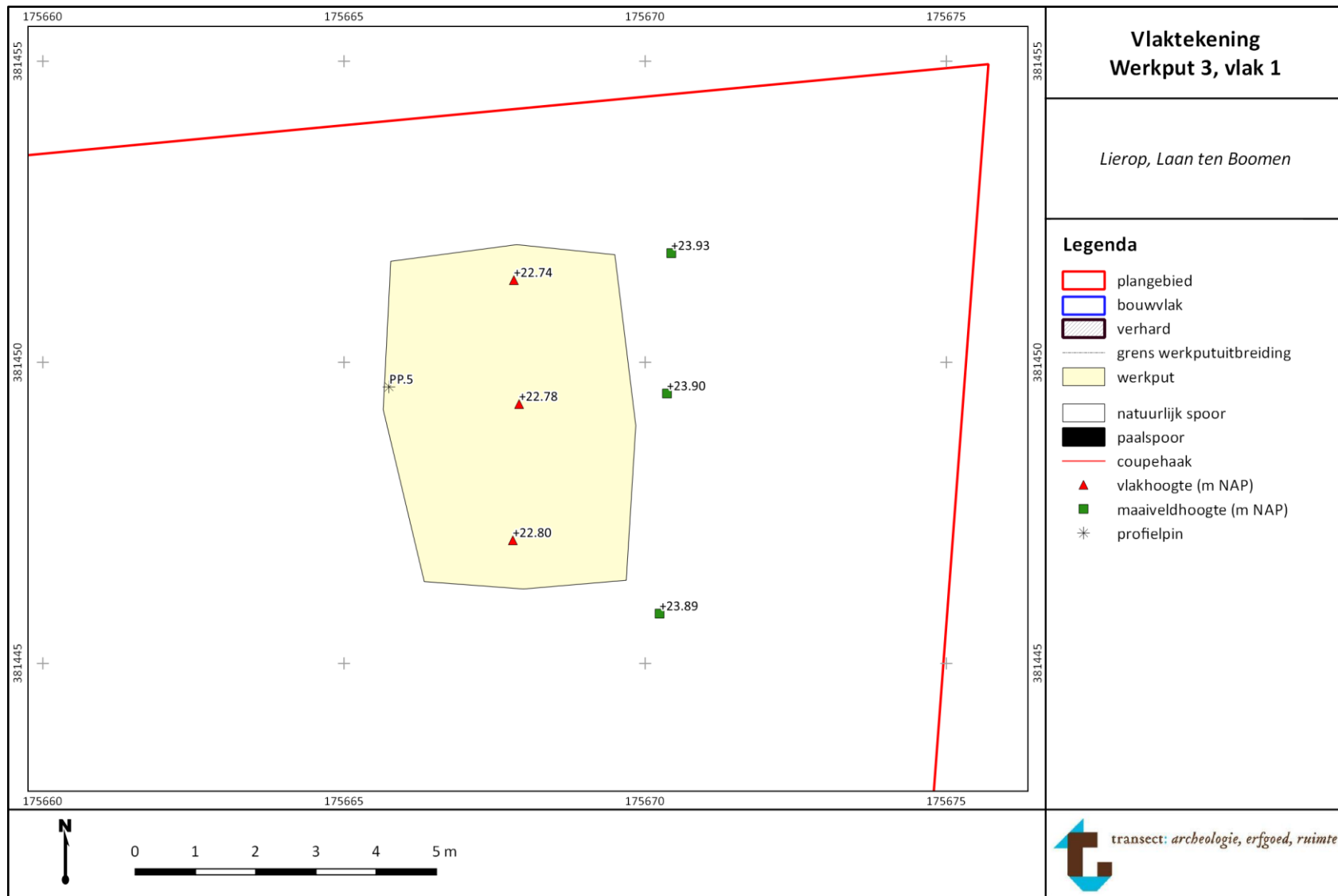
Bijlage 3. Allesporenkaart

Bijlage 4. Vlaktekeningen

Bijlage 5. Sporen- en lagenlijst

spoornr.	werkput	vlak	vullingnr	kleur	textuur	organisch materiaal	Insluitsels	interpretatie	diepte (cm)	opmerking
1	1	1	1	dgegrgr, licht gevlekt	Zs1	-	-	natuurlijk	-	na coupe afgeschreven (=S.2500), wel gefotografeerd.
2	1	1	1	grbr	Zs1	-	fe1	pk	6	
3	2	1	1	brgr	Zs1	-		pk	13	
4	2	1	1	dbrgr	Zs1	h1	-	natuurlijk	-	na coupe afgeschreven, wel gefotografeerd
5	2	1	1	lbr	Zs1	-	-	natuurlijk	-	na coupe afgeschreven, wel gefotografeerd
1000	1	104	1	dbrgr	zs2	wo1, h2	bs1	bouwvoor	50	-
2000	1	104	1	brgr gevlekt	zs2	h1	hk1	oud bouwlanddek	50	-
2500	1	104	1	gegrgr, licht gevlekt	Zs1	-	-	begraven akkerlaag	10	omgewerkte (akker)laag
3000	1	194	1	ge	Zs1	-	fe1, mn1	dekzand (C- horizont)	-	-

Bijlage 6. Vondstenlijst

vondstnr.	werkput	vlak	vak	spoonr.	vulling	categorie	verzamel- wijze	interpretatie	aantal fragmenten	opmerking
1	1	1	1	1000	1	MIX	AANLEG	bouwvoor	5	- 3x wandfragment roodbakkend aardewerk (waarvan 2x met verweerde loodglazuur en 1x met gele sliboppervlak; NT). - 2x fragmenten hardgebakken bruinrode baksteen (REC).
2	1	1	2	2500	1	KER	AANLEG	(akker)laag	1	- 1x wandfragment handgevormd aardewerk (ox-red-ox; potgruis gemagerd; IJZ).
3	1	1	-	1 (=2500)	1	KER	COUPE	natuurlijk	1	- 1x wandfragment handgevormd aardewerk (ox-red-red; gemagerd met potgres en mf zand; IJZ).
4	2	1	1	1000	1	MXX	AANLEG	bouwvoor	1	- 1x musketkogel (diameter 17 mm; NT).
5	2	1	2	2000	1	KBW	AANLEG	esdek	1	- 1x baksteenfragment (roodbruin, hardgebakken; REC).
6	2	1	1	2500	1	KER	AANLEG	(akker)laag	2	- 1x handgevormd aardewerk (ox-red-red; gemagerd met potgruis en mf zand; IJZ).
7	3	1	1	2000	1	KER	AANLEG	esdek	1	- 1x wandfragment roodbakkend (met loodglazuur aan één zijde; NT).